

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum amor sit prima passionum concupiscibilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

intelligas se habere sicut uniuersale & particulare, ut animal & homo: hoc enim falsum est: sed scito, se habere sicut motus simpliciter, de quo est habitus libri Physicorum: & motus ad ubi, de quo est habitus libri De celo & mundo. Bonum enim sensibile simpliciter spectat ad concupiscibilem: bonum autem sensibile determinatum ad arduitate[m], speciat ad irascibilem: & sic omnia consonant, scilicet & distinctio obiectorum ac potentiarum, & habitudo communis ad proprium, & maior ambitus illius quam huius, ut patet in simili adducto.

¶ Super questionis uigesime quintae articulum secundum.

In secundo articulo aduerte quam incongrue passionum notitiam tradiderit Scotus, dicens in primo, distincti. i. question. 4. quod appetitus sensitui proprie non est amare. Cum enim amor sit prima passio appetitus sensitui, si amare non conueniret proprie appetitui sensitui: ergo nec delectari, nec timere proprie conueniret primo enim reliqua pendunt, & amorem ipsum reliqua passiones includunt. Nam delectamur amato, timemus malum amati, desperamus ab amato, ulciscimur conturbans amatum: unde si amatum est improprie, reliqua erunt passiones improprie, sicut in rebus naturalibus. Et tunc ultra, si passiones sunt improprie in appetitu sensitui, & secundum ueritatem sunt minus proprie in appetitu intellectui. nulli libri erunt proprie.

¶ In corpore secundi articuli eiusdem questionis Nouitiorum dubium occurrit, quomodo uulgatum est inter philosophos, quod omnis appetitus est boni, & quod nullus operatur, aspiciens ad malum. Et nunc in littera dicitur, quod obiecta concupiscibi-

Cum enim occurrerit malum quod timebatur, causatur tristitia. Praecedat autem motus ira: quia cum ex tristitia praecedente aliquid insurgit in uindictam, hoc pertinet ad motum irae: & quia rependere uicem malis, apprehenditur ut bonum, cum iratus hoc consecutus fuerit, gaudet. Et sic manifestum est, quod omnis passio irascibilis terminatur ad passionem concupiscibilis pertinentem ad quietem. uel ad gaudium, uel ad tristitiam. Sed si comparatur passiones irascibilis ad passiones concupiscibilis, quae important motum, sic manifeste passiones concupiscibilis sunt priores, eo quod passiones irascibilis addunt supra passiones concupiscibilis: sicut & obiectum irascibilis addit supra obiectum concupiscibilis arduitate[m], siue difficultate[m]. Spes enim supra desiderium addit quaedam conatum, & quaedam eleuationem ad consequendum bonum arduum, & similiter timor addit supra fugam, seu abominationem, quaedam depressionem animi propter difficultatem mali. Sic ergo passiones irascibilis mediae sunt inter passiones concupiscibilis, quae important motum in bonum, uel in malum: & inter passiones concupiscibilis, quae important quietem in bono, uel in malo. Et sic patet, quod passiones irascibilis & principium habent a passionibus concupiscibilis, & in passionibus concupiscibilis terminantur.

Ad primum ergo dicendum, quod illa ratio procederet, si de ratione obiecti concupiscibilis esset aliquid oppositum arduo, sicut de ratione obiecti irascibilis est, quod sit arduum: sed quia obiectum concupiscibilis est bonum absolute, prius naturaliter est quam obiectum irascibilis, sicut commune, proprio.

Ad secundum dicendum, quod remouens prohibens non est mouens per se, sed per accidens. Nunc autem loquimur de ordine passionum per se. Et praeterea irascibilis remouet prohibens quietem concupiscibilis in suo obiecto: uel ex hoc non sequitur, nisi quod passiones irascibilis praecedunt passiones concupiscibilis ad quietem pertinentes, de quibus est tertia ratio procedit.

ARTICVLVS II.

Utrum amor sit prima passionum concupiscibilis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod amor non sit prima passionum concupiscibilis. Vis enim concupiscibilis a concupiscencia denominatur, quae est eadem passio cui desiderio: sed denominatio

fit a potiori, ut dicitur in 2. de anima. ergo concupiscencia est potior amore. ¶ 2. Prater. Amor unionem quaedam importat: est enim uis unitiua & concretionis, ut Dionysius dicit in 4. de diuinitate. sed concupiscencia, uel desiderium est motus ad unionem rei concupitae uel desideratae. ergo concupiscencia est prior amore.

¶ 3. Prater. Cuius est prior effectus: sed delectatio est quaeque; cuius est amoris: qui dicitur in 1. de ciuitate Dei, quod omnes passiones ex amore cantur. Amor enim in hiis habere quod amatur, cupiditas est: id autem habes, eo quod fruis, laetitia est. amor ergo est prima passionum concupiscibilis.

Respon. Dicendum, quod obiecta concupiscibilis sunt bonum & malum. Naturaliter autem est prius bonum malo, eo quod malum est priuatio boni: uel & omnes passiones, quarum obiectum est bonum, naturaliter sunt priores passionibus, quarum obiectum est malum, unaquaeque sua passione opposita. Quia enim bonum queritur, ideo reseratur oppositum malum: bonum autem habet rationem finis, quod quidem est prior in intentione, sed est posterior in executione. Potest ergo ordo passionum concupiscibilis attendi uel secundum intentionem, uel secundum executionem. Secundum quidem executionem illud est prius, quod primo fit in eo, quod tendit ad finem. Manifestum est autem, quod omne quod tendit ad finem aliquod, primo quidem habet aptitudinem, seu proportionem ad finem: nihil enim tendit in finem non proportionatum: sed dicitur moueri ad finem: tertio gescit in fine post eius consecutionem. Ipsa autem aptitudo, siue proportio appetitus ad bonum est amor, quod nihil aliud est, quam concupiscencia boni. Motus autem ad bonum, est desiderium uel concupiscencia: ges autem in bono, est gaudium uel delectatio: & ideo secundum hunc ordinem amor praecedit desiderium, & desiderium praecedit delectationem: sed secundum ordinem intentionis, est e conuerso, nam delectatio in teta cat desiderium & amor. Delectatio enim est fructus, quod quaedam modo est finis, sicut & ipsum bonum, ut supra dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc modo nominatur aliquid, secundum quod nobis innotescit. Voces enim sunt signa intellectuum secundum philosophum. Nos autem ut plurimum per effectum cognoscimus eam: effectus autem amoris, quod quidem habetur ipsum amatum, est delectatio: quod uero non habetur, est desiderium uel concupiscencia, ut autem Augustinus dicit

lis sunt bonum, & ualium. ¶ Ad hoc breuiter dicitur, quod quia malum non est obiectum appetitus ut profectendum, sed ut fugiendum, & eadem ratione quod bonum appetitur, malum reseratur: ideo utrunque uerificatur, scilicet & quod utrunque est obiectum diuersimode, & quod bonum communiter assignatur, & diuulgatur: quia bonum per se, malum uero per accidens, id est, per aliud scilicet bonum, est obiectum. Veritamen esto cautus in re hac. Dupliciter enim inuenitur accidentalitas in illis, scilicet, referendo potentiam ad obiectum, & referendo actum ad obiectum. Si consideretur uan quae potentia in ordine ad suum per se primò obiectum, sic bonum est per se obiectum omnis appetitus, malum uero per accidens. Et hoc est quod resonat communiter in ore philosophorum & ratio assignatur in articulo sequenti, in responso ne ad tertium. Si uero consideretur aliquis specialis actus appetitus in ordine ad suum proprium obiectum, sic & respectu boni, & respectu mali inuenitur per se, & per accidens. Actus enim tendens per se in bonum, est per modum prolequentis, & tendens per se in malum, est per modum recedentis. bonum enim est, quod omnia appetunt: malum uero, quod omnia fugiunt. Unde docet in hoc tractatu auctor quod desperatio est actus appetitus per accidens respectu boni, quia recedit a bono: & audacia est actus per accidens respectu mali; quia accedit ad malum. Timor uero est actus per se respectu mali, quia fugit ipsum. Inter speciales ergo actus differentia est, quod alii per se, alii per accidens respectu boni, uel mali sunt. potentia autem ipsa per se, solum bonum respicit. Et non est

1. q. 20 ar. 1. cor. Et 3. di. 27. q. 1. ar. 3. Et 4. contra genti. ca. 19. quod nullus operatur, aspiciens ad malum. Et nunc in littera dicitur, quod obiecta concupiscibi-

in ro.de *Trin. Amor magis sentitur, cum cum prodi indigentia. Vnde inter omnes passiones concupiscibilis, magis est sensibilis concupiscibilis: & propter hoc ab ea denominatur potentia.

AD SECUNDUM Dicendum, quod duplex est unio amati ad amantem, Vna quidem realis secundum conjunctionem ad rem ipsam, & talis unio pertinet ad gaudium, uel delectationem, quae sequitur desiderium. Alia autem est unio affectiva, secundum, quod aliquid habet aptitudinem, uel proportionem, puta scilicet ex hoc, quod aliquid habet aptitudinem ad alterum, & inclinationem, iam participat aliquid eius: & sic amor unionem importat, quae quidem unio praecedit motum desiderii.

AD TERTIUM Dicendum, quod delectatio causat amorem, secundum quod est prior in intentione.

ARTICVLVS III.

Utrum spes sit prima inter passiones irascibilis.

AD TERTIUM sic proceditur. Vbi, quod spes non fir prima inter passiones irascibilis. Vis. n. irascibilis ab ira denominatur: cum ergo denominatio fiat a potiori, uel, quod ira sit potior & prior quam spes.

¶ 2 Praet. Arduum est obiectum irascibilis: sed magis uidetur esse arduum, quod aliquid conetur superare malum contrarium, quod imminet ut futurum, quod pertinet ad audaciam, uel quod iniacet iam ut praesens, quod pertinet ad iram, quam quod conetur acquirere simpliciter aliquid bonum: & similiter magis uidetur esse arduum, quod conetur uincere malum praesens, quam malum futurum: ergo ira uidetur esse potior passio, quam audacia: & audacia, quam spes: & sic spes non uidetur esse potior.

¶ 3 Praet. Prius occurrit in motu ad finem, recessus a termino, quam accessus ad terminum: sed timor & desperatio importat recessum ab aliquo, audacia autem & spes important accessum ad aliquid. ergo timor & desperatio praecedunt spes & audacia.

SED CONTRA. Quanto aliquid est propinquius primo, tanto est prius: sed spes est propinquior amori, qui est prima passionum: ergo spes est prior inter omnes passiones irascibilis.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, Omnes passiones irascibilis important motum in aliquid: motus autem ad aliquid in irascibili potest causari

A ex duobus, uno modo ex sola aptitudine, seu proportionem ad finem, quae pertinet ad amorem, uel odium. Alio modo ex praesentia ipsius boni, uel mali, quae pertinet ad tristitiam, uel gaudium: & quidem ex praesentia boni non causatur aliqua passio in irascibili, ut dictum est, sed ex praesentia mali causatur passio irae. Quia igitur in uia generationis, seu consecutionis, proportio uel aptitudo ad finem, praecedit consecutionem finis, inde est, quod ira inter omnes passiones irascibilis, est ultima ordine generationis: inter alias autem passiones irascibilis, quae important motum consecutionem amorem, uel odium boni, uel mali, oportet quod passiones, quarum obiectum est bonum, scilicet spes & desperatio, sint naturaliter priores passionibus, quarum obiectum est malum, scilicet audacia & timore: ita tamen quod spes est prior desperatione, quia spes est motus in bonum secundum rationem boni, quod de sua ratione est attractiuum: & ideo est motus in bonum per se. desperatio autem est recessus ab bono, qui non competit bono secundum quod est bonum, sed secundum aliquid aliud, unde est quasi per accidens. & eadem ratione timor, cum sit recessus a malo, est prior quam audacia. Quod autem spes & desperatio sint naturaliter priores, quam timor & audacia, ex hoc manifestum est, quod sicut appetitus boni est ratio quare uitetur malum: ita etiam spes & desperatio, sunt ratio timoris & audaciae. Nam audacia consequitur spem uictoriae, & timor consequitur desperationem uincendi: ira autem consequitur audaciam. Nullus enim irascitur uindictam appetens, nisi audeat uindicare secundum quod Auicenna dicit in 6. de naturalibus. Sic ergo patet, quod spes est prima inter omnes passiones irascibilis. Et si ordine omnium passionum secundum uiam generationis, scire uelimus, primo occurrunt amor & odium: secundum, desiderium & fuga: tertio spes, & desperatio: quarto timor & audacia: quinto ira: sexto & ultimo gaudium & tristitia, quae consequuntur ad omnes passiones, ut dicitur in 2. Eth. ita tamen, quod amor prior odio, & desiderium fuga, & spes desperatio ne, & timor audacia, & gaudium quam tristitia, ut ex praedictis colligi potest.

B

C

D

E

duitatis, magis habet rationem tractum bonitas, quam arduitas, ut de se patet: ideo in litera non simpliciter, sed comparatiue interpretandum est, quod arduum non est ratio accedendi. & hoc subiuncta uerba insinuant scilicet, sed potius bonum, in cuius signum, in nulla passione assignatur arduum pro ratione accedendi, nisi in audacia, in qua oportuit hoc fieri: quia obiecto eius exiitente malo arduo, & malum est magis repulsum quam arduum, consequens fuit, quod arduum ratio ponere accessus. Est igitur, si recte consideretur, arduum comparatum ad bonum, ratio recessus: & comparatum ad malum, ratio accessus. Et propterea, non est mirum, si modo affirmatur, aut negatur hoc, modo illud.

¶ Super

D. 256. D. 258.

c. 5. tom. 5.

ex isto ar. & ex 2. ar. huius q.